РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационния труд

АДМИНИСТРАТИВНИ И ОРГАНИЗАЦИОННИ ДЕТЕРМИНАНТИ НА ДАНЪЧНИТЕ ТЕЖЕСТИ В ПОЛСКАТА ДАНЪЧНА СИСТЕМА

На Ивона Малгожата Пшихотска

за придобиване на научна степен „доктор на науките“

Професионално направление 3.7 „ Администрация и управление“

Докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство”

Рецензент: професор д-р Емил Панушев

Основание за представяне на рецензията: заповед 253/07.03.2019 на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ за участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд.

Дисертационният труд с обем от 168 нестандартни страници, и се състои от въведение, изложение в четири глави (раздела), заключение и списък на използваната литература, списък на графиките, списък на таблиците и списък на диаграмите. Основният текст съдържа 2 графики, 12 таблици, и 13 диаграми. В края на всеки раздел са направени конкретни обобщения. Библиографията съдържа 213 заглавия, от които на полски и английски език, национални нормативни документи и интернет адреси.

Представеният за рецензиране дисертационен труд е посветен на важни аспекти на функционирането на публичната администрация в Полша в областта на държавните приходите. Авторската теза е базирана на възможностите за избягване на погасяването на данъчните задължения, въпреки създадените предпоставки от правен характер насърчаващи данъкоплатците. Оценките на ефективността на административните структури осигуряващи данъчните приходи са предпоставка за

извеждането на научно обосновани предложения за подобряване на тяхното функциониране. Предвид отвореният характер на полската икономика и членството на страната в Европейския съюз са представени рисковите области на не събиране на задължения, както и използването на нечестни практики за осъществяването на данъчни измами. Поради това автора обосновано предлага насоки за реформи в механизма на осъществяване на фиска.

АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ

Дисертационният труд на Ивона Малгожата Пшихотска е актуален, поради важната роля на функционирането на приходната администрация за осигуряване на необходимия публичен ресурс за осъществяването на социално-икономическите функции на държавата. Значимостта на разработката произтича от задълбоченото изследване на причините за избягване на плащането на данъци и дефинирането на две групи фактори, които определят данъчното поведение. Задълбочено са изследвани рисковете от не плащане на данъци, както и последиците за решаване задачите на фиска. В съпоставителен план са проследени проявленията на „сенчестата икономика“ и са обосновани предложения за подобряване на модела на функциониране на данъчната администрация.

Методиката на дисертационния труд е базирана на традиционни теоретични постановки и самостоятелни изследователски подходи, поради което приемам, че тя е издържана в научно отношение. Наред с това автора показва на задълбочено познаване на изследванията в разглежданото научно направление в страната и постиженията на водещи изследователи в тази научна област.

НАУЧНИ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ РЕЗУЛТАТИ

В представеният дисертационен труд са разработени подробно и разширено редица теоретико-методологически аспекти на функционирането на публичните финанси в Полша, като са изследвани

приходните компоненти. Анализът на съществуващите административни структури и дефинирането на подходи при осъществяването на контрола върху приходната дейност е с акцент стопанските субекти, които са основни данъкоплатци в системата. Дефинирани са в отраслов аспект рисковите области на приходната дейност и недостига от събрани средства в националния бюджет. Формулирането на методологически подходи и концепции за промяна в данъчното поведение на предприемачите са дали основание на автора да формулира съществени изводи и оценки. Техният приносен характер може да се систематизира в следните направления:

- Подробно са разгледани концептуалните основи на данъчната система като са възприети класическите определения за нейното функциониране и съвременните аспекти на приходната дейност. Дефинирани са показатели за данъчната ефективност и ролята на данъкоплатците при събирането на видовете данъци. Посочени са фирми на насърчаване на платците на определени данъци. Разработването на тези проблеми имат принос в разбирането на функционирането на публичните финанси и може да се определи като систематизиране и допълване на научни знания.
- Важно място в оценката на дейността на приходната администрация за осъществяване на контрол върху приходите. В критичен план е анализирана дейността на финансовите инспекции при подбора на субектите на данъчен контрол, като се отчита мястото им в стопанската структура и делът на осъществените приходи. На тази основа са формулирани концепции за повишаване ефективността на данъчната администрация. Тези резултати имат конкретна научно-приложна значимост.
- Изследването на приходната дейност дава възможност на автора да формулира групи от фактор, които влияят върху поведението на данъкоплатците. Направена е международна съпоставка на

постиженията в развитите държави и участието на Полша в съвместни дейности с данъчната администрация на страни от ЕС се дефинират изводи за влиянието на търговските потоци при осъществяването на събирането на дължимите данъци. Тези резултати имат конкретна научно-приложна значимост.

- Съществен принос в изследванията на Ивона Малгожата Пшихотска има анализът на риска в приходната дейност на администрацията. Дефинирана е категорията „данъчен недостиг“, което е резултат от пропуските в събирането на приходите на държавата. Обоснована е необходимостта от реформи от нормативен и организационен характер за преодоляване на несъбираемостта на дължимите финансови ресурси, за да се осъществяват социално-икономическите функции на държавата. Тези резултати могат да се определят като приноси с научно-приложен характер.

Така представените научни и научно-приложни приноси са дело на автора. Те са резултат от задълбоченото изследване на функционирането на приходната администрация и е съпоставено с практики в европейски държави. Проучените статистически данни са основа на разработените подходи и изводи, които целят подобряване функционирането на финансовата система и преодоляване недостига на финансов ресурс.

Представените публикации съдържат съществени части от научните изследвания на автора, които са представени в дисертационния труд. Участието в редица колективни монографии и авторитетни издания са позволили на автора да апробира изводите от своите изследвания и да допринесе за развитието на икономическите концепции и намирането на обществено значими решения. Тези анализи и научно-приложни изводи са предпоставка за осъществяване на практическо приложение на резултатите в дисертационния труд. Посочените цитати на публикациите на автора

доказват значимостта на изводите за развитието на теорията и практиката на публичните финанси.

ОЦЕНКА НА АВТОРЕФЕРАТА

В автореферата на дисертационния труд, с обем от 33 страници, са посочени целите и задачите на изследването и неговата структура. Представеното съдържание дава представа за разработените в дисертацията тези като в изложението са включени и предложенията за подобряване функционирането на приходната администрация за противодействие на пречките при осъществяването на фискалната политика. Справката за приносите отразява вижданията на автора за постигнатите новости в изследваната област. Включените в списъка публикации представят резултатите от дисертацията в колективни монографични сборници и авторитетни издания като наред с това се посочва тяхната научна значимост в цитирането от изследователи в съответната област.

КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ

Към рецензираният дисертационен труд могат да бъдат отправени и критични бележки с оглед бъдещи разработки и насочване към развитието на определени виждания.

Първото, което прави впечатление, е формулирането на понятието данъчен недостиг. Предвид факта, че величината да данъчните приходи е свързана със социално-икономическите функции на държавата, недостигът винаги ще съществува, тъй като намеренията на правителството не винаги съответстват на ресурсните възможности на страната. При това финансовите потоци и осъществяването на инвестиционни проекти могат да повлияят на състоянието на бюджета.

На второ място, извеждането на категорията „избягване на данъчно облагане“ произтича по-скоро от създадени възможности за неспазване на законовата регламентация на отчитане на задълженията към държавата.

Тук би било интересно разсъждението дали възприемането на регламентите на ЕС не е повишило риска от не плащане на данъци.

На трето място, предлаганото от авторката разделяне на плащанията ще усложни данъчната среда и по-скоро ще генерира допълнителен недостиг, отколкото неговото намаляване. Едва ли създаването на нови административни структури ще решат проблема с функционирането на приходните органи, още повече че това е в рамките на законовата регламентация на тази дейност.

На четвърто място, предлаганите от авторката оценки за „сивия сектор“ в икономиката се базира на данъчните приходи. Това не дава ясна представа за размера на сектора, тъй като в голямата си част той е свързан и с осигурителната система. Съществуват и измерения от гледна точка на различията в потреблението на ресурси и други показатели, които биха коригирали предложените оценки.

Посочените критични бележки и препоръки не намаляват качеството и количеството на получените резултати и приноси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд АДМИНИСТРАТИВНИ И ОРГАНИЗАЦИОННИ ДЕТЕРМИНАНТИ НА ДАНЪЧНИТЕ ТЕЖЕСТИ В ПОЛСКАТА ДАНЪЧНА СИСТЕМА е посветен на намирането на съвременни подходи в подобряване функционирането на публичната администрация и осигуряване на необходимите приходи за обществено-икономическото развитие на страната. Разработката притежава необходимите научни приноси, поради което препоръчвам на Уважаемото научно жури да присъди на Ивона Малгожата Пшихотска научната степен „доктор на икономическите науки“.

24.03.2019 г. Рецензент:

Гр. Варна /Проф. д-р Емил Панушев/